

Kritik mot Kommunstyrelsen i Sotenäs kommun för att en tjänstemans kontakter med en tidningsredaktion stred mot kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen

Beslutet i korthet: En tjänsteman vid Sotenäs kommun tog kontakt med en tidningsredaktion med anledning av att en av tidningens journalister, som hade granskat kommunen, också hade skrivit politiska texter på internet. Tjänstemannen ville veta i vilken egenskap journalisten kontaktade kommunen.

JO uttalar att det är svårt att uppfatta tjänstemannens agerande på något annat sätt än som ett ifrågasättande av journalisten på grund av hans politiska åsikter och som ett uttryck för missnöje från kommunens sida. En myndighet får som utgångspunkt inte agera endast mot bakgrund av de åsikter en person gett eller kan förväntas ge uttryck för. Tjänstemannens agerande stred mot regeringsformens krav på saklighet. Kommunstyrelsen kritiseras för det.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 13 januari 2021 förde AA, ansvarig utgivare och chefredaktör för tidningen Bohusläningen, fram klagomål mot BB, som då var kommunikationsansvarig vid Sotenäs kommun. AA uppgav i huvudsak följande.

BB har försökt tysta en av tidningens journalister (CC) och medvetet försökt försvåra tidningens journalistiska bevakning. Bakgrunden är att CC granskat Sotenäs kommun, särskilt under sommaren och hösten 2020, i samband med en större planerad satsning på laxodlingar där kommunen varit drivande i etableringen. Den 29 december 2020 kontaktade BB tidningens nyhetschef och därefter AA och meddelade att hon inte avsåg att släppa fram några samtal från CC till vare sig tjänstemän eller politiker i kommunen. Hon krävde att CC skulle bytas ut, eftersom han tidigare varit aktiv inom ett politiskt parti samt skrivit en blogg där han uttryckt politiska åsikter.

Utredning

Kommunstyrelsen i Sotenäs kommun yttrade sig till JO den 17 mars 2021 och bifogade en utredning genomförd av Ernst & Young, som kommunen ställde sig bakom.

I den bifogade utredningen redovisades vissa delar av kommunens informations- och kommunikationspolicy samt kommentarer och slutsatser från kommunen och Ernst & Young.

Kommunen uppgav bl.a. följande. Kommunikatören pratade med Bohusläningens chefredaktör den 29 december 2020 för att få veta i vilken egenskap journalisten kontaktade kommunen, om det var som journalist för Bohusläningen, eller som skribent av politiskt vinklade bloggar, artiklar och inlägg. Eftersom äldre blogginlägg fortfarande är tillgängliga på nätet via en sökning på journalistens namn är det kommunikatörens utgångspunkt att journalisten fortfarande står för dessa åsikter. Kommunikatören krävde inte att journalisten skulle bytas ut. Det är mediernas rätt att granska kommunernas verksamhet, vilket man är positiv till, men detta innebär också att de granskande journalisterna måste kunna tåla att själva bli granskade.

Kommunstyrelsen redovisade följande bedömning. Kommunstyrelsen avvisar att en tjänsteman kan försvåra för Bohusläningen att kontakta kommunen eftersom det finns ett flertal tillvägagångssätt att komma i kontakt med förtroendevalda och tjänstepersoner, t.ex. via växeln eller via kommunens webbplats.

AA kommenterade kommunens yttrande. En personalchef vid kommunen lämnade därefter synpunkter på AA:s kommentarer.

Rättsliga utgångspunkter

Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Med yttrandefrihet avses frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. (Se 2 kap. 1 § regeringsformen, RF.) En myndighet får inte utan lagstöd ingripa vare sig formellt eller informellt mot någon för att han eller hon har använt sig av sin grundlagsskyddade rätt att ge uttryck för sin uppfattning.

Av 1 kap. 9 § RF följer att företrädare för det allmänna i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (den s.k. objektivitetsprincipen).

Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande kan uppfattas är av betydelse. (Se Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar [2019, Juno] s. 54 f. och JO 2021/22 s. 402.)

JO har tidigare uttalat att det som utgångspunkt inte är förenligt med 1 kap. 9 § RF att en myndighet grundar ett beslut enbart på de åsikter som en person ger – eller förväntas ge – uttryck för (se JO 2021/22 s. 650).

Bedömning

Genom utredningen har det kommit fram att BB, som kommunikationsansvarig vid Sotenäs kommun, kontaktade Bohusläningens redaktion för att diskutera journalisten CC. Det råder olika uppfattningar om vad som sas och jag kan inte uttala mig om huruvida BB krävt att CC skulle bytas ut. Utredningen ger inte heller stöd för att BB i övrigt försökt försvåra Bohusläningens bevakning av kommunen på det sätt som AA gjort gällande i anmälan.

Det står dock klart att bakgrunden till BB:s kontakter med Bohusläningen var de åsikter som CC gjort tillgängliga på internet och att det enligt BB kunde förmodas att han fortfarande hyste de åsikterna. BB ville veta om CC agerade i egenskap av journalist vid Bohusläningen eller som skribent av politiska texter. Jag kan i och för sig ha förståelse för att man vid en förfrågan om t.ex. en intervju vill veta i vilket sammanhang intervjun kan komma att publiceras. Jag hade därför inte haft någon invändning om BB ställt en fråga om det direkt till CC när han hörde av sig till kommunen.

Det förhållandet att BB i stället tog kontakt med redaktionen på Bohusläningen gör att det är svårt att uppfatta hennes agerande på något annat sätt än som ett ifrågasättande av CC på grund av hans politiska åsikter och som ett uttryck för missnöje från kommunens sida. En myndighet får som utgångspunkt inte agera endast mot bakgrund av de åsikter en person gett eller kan förväntas ge uttryck för. Detta är inte förenligt med objektivitetsprincipen. (Jfr JO 2021/22 s. 650.)

BB:s agerande var i strid med regeringsformens krav på saklighet. Kommunstyrelsen i Sotenäs kommun kritiserar för det.

Vad som i övrigt kommit fram i ärendet ger inte anledning till några uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.